

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЕКОЛОГО-ПРАВОВА КОНФЛІКТОЛОГІЯ

**ПРОГРАМА
НОРМАТИВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

підготовки студентів
освітнього ступеня
спеціальність
наукова спеціалізація

Магістр
081 Право
04 Екологічне та природоресурсне право

**Івано-Франківськ,
2017 рік**

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: кафедрою трудового, екологічного та аграрного права Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Яремак Зоряна Василівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри судочинства

Програма навчальної дисципліни схвалена на засіданні кафедри трудового, екологічного та аграрного права (протокол № 10 від 19 травня 2017 року)

Затверджено Вченою радою Навчально-наукового юридичного інституту (протокол № 7 від 23 травня 2017 року)

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Еколого-правова конфліктологія» складена для студентів спеціальності 081 Право, освітнього ступеня Магістр, наукової спеціалізації 04 Екологічне та природоресурсне право.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є нормичинного національного законодавства, які регулюють суспільні еколого-правові відносини, норми процесуального законодавства, їх тлумачення та механізми реалізації, науково-теоретичні дослідження у цій сфері.

Міждисциплінарні зв'язки. Навчальна дисципліна «Еколого-правова конфліктологія» взаємодіє із навчальними дисциплінами «Теорія держави і права», «Філософія права», «Конституційне право», «Екологічне право», «Природоресурсне право», «Земельне право», органічно доповнює навчальні дисципліни, такі-як «Адміністративне право», «Адміністративне процесуальне право», «Господарське процесуальне право», «Цивільне процесуальне право» тощо.

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів**:

1. Змістовий модуль 1 *«Загальна частина»*.
2. Змістовий модуль 2 *«Особлива частина»*.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни «Еколого-правова конфліктологія» є вивчення міжгалузевого правового інституту еколого-правового конфлікту. Екологічний конфлікт вже давно є предметом дослідження різних галузей науки (конфліктології, соціології, екології, соціальної екології, економіки природокористування тощо). Водночас для юриспруденції науковий інтерес становить саме з'ясування правового змісту екологічних конфліктів та пошук оптимальних шляхів їх врегулювання за допомогою правових засобів і механізмів, що і є предметом вивчення даної навчальної дисципліни. Вивчення дисципліни «Еколого-правова конфліктологія» передбачає теоретико-правоведослідження підстав застосування, сфери дії, особливостей, змісту, порядку, перспектив вдосконалення юридичного механізму врегулювання еколого-правових конфліктів, що у підсумку спрямоване на підвищення ефективності правового регулювання екологічних та природоресурсних відносин в Україні.

1.2. **Основними завданнями** вивчення дисципліни «Еколого-правової конфліктології» є формування у студентів правового світогляду та мислення; поглиблення засвоєних при вивченні нормативних дисциплін еколого-правового спрямування студентами-магістрантами теоретичних знань щодо міжгалузевих аспектів юридичної природи еколого-правових конфліктів, причини їх виникнення, способи управління конфліктними ситуаціями, аналізу конфліктів і вироблення методів їх подолання.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- основні поняття, категорії і систему еколого-правової конфліктології, її методологічні основи;
- сутність і природу юридичного конфлікту; складові елементи, функції та динаміку юридичних конфліктів;
- правову природу екологічних конфліктів, їх різновиди, відмінності від інших видів юридичних конфліктів;
- джерела конфліктності, рушійні сили конфліктної взаємодії, динаміку еколого-правового конфлікту;
- сучасні особливості правового регулювання еколого-правових конфліктів;
- поняття, основні характеристики категорії «врегулювання еколого-правових конфліктів»;
- юридичні засоби захисту і забезпечення прав та інтересів суб'єктів при вирішенні еколого-правових конфліктів;
- процедурні та процесуальні особливості розгляду екологічних спорів.
- співвідношення традиційних та нетрадиційних форм врегулювання екологічних конфліктів;

- особливості застосування юрисдикційних форм для врегулювання екологічних конфліктів;
- пріоритетність медіативних процедур в системі врегулювання конфлікту в умовах формування концепції сталого розвитку суспільства.

ВМІТИ:

- проводити діагностику конфлікту та конфліктної ситуації в екологічній сфері;
- правильно визначати предмет та об'єкт еколого-правового конфлікту;
- кваліфікувати еколого-правовий конфлікт;
- тлумачити і порівнювати норми різних галузей права з метою визначення найбільш оптимального шляху вирішення еколого-правового конфлікту;
- правильно будувати стратегію управління конфліктною ситуацією;
- обирати методи прогнозування та профілактики конфліктності у екологічних відносинах;
- грамотно визначати порядок та спосіб врегулювання, розмежовуючи судові юрисдикції та обираючи найбільш ефективний спосіб захисту прав та інтересів;
- вирішувати еколого-правові конфлікти шляхом застосування примирних процедур (медіація, переговори і т.д.).

На вивчення навчальної дисципліни відводиться **90** годин / **3**кредити ECTS.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовний модуль 1. Загальна частина.

ТЕМА 1. Еколого-правова конфліктологія у системі юридичних знань

Конфліктологія як наука про закономірності виникнення, розвиток, завершення конфліктів, а також принципи, способи і прийоми їх конструктивного регулювання. Теоретико-прикладний характер конфліктології.

Еколого-правова конфліктологія як наука та навчальна дисципліна. Поняття, предмет і методи еколого-правової конфліктології. Рівні конфліктологічного дослідження (загально-теоретичний і методологічний, теоретико-праксеологічний, емпірико-прикладний). Функції еколого-правової конфліктології. Теоретико-пізнавальна, аналітична, прогностична та управлінська (конфліктного менеджменту) функції. Основні методологічні принципи: принцип діалектичного розвитку, принцип всезагального зв'язку, принцип діалектичної єдності теорії, експерименту і практики, принцип системності, принцип історизму, принцип об'єктивності.

Еколого-правова конфліктологія у системі наукового знання. Конфліктологічні дослідження в межах теорії права, філософії права, соціології, економічної теорії, екології, екологічного права та ін.

ТЕМА 2. Теоретичний аналіз правового конфлікту

Конфлікт як зіткнення протилежних інтересів, поглядів; крайнє загострення суперечностей, яке призводить до ускладнень або гострої боротьби. Характеристика конфлікту як соціального явища. Поняття «конфлікт», «соціальний конфлікт» та «юридичний конфлікт».

Юридичний конфлікт як вид конфлікту соціального. Елементи структури юридичного конфлікту: учасники (сторони); умови конфлікту; предмет та об'єкт конфлікту; образи конфліктної ситуації; можливі дії учасників конфлікту; результати конфліктної ситуації.

Класифікація правових конфліктів.

ТЕМА 3. Еколого-правовий конфлікт: поняття, сутнісні характеристики

Проблеми конфліктної взаємодії між суб'єктами екологічних правовідносин. Причини та основні прояви екологічних конфліктів в Україні.

Екологічний конфлікт як різновид соціально-правового конфлікту. Правова, соціальна, економічна та екологічна складові даної категорії конфлікту.

Ознаки еколого-правового конфлікту.

Види еколого-правових конфліктів.

Розмежування еколого-правового конфлікту із суміжними категоріями. Конфлікт і спір, конфлікт і правопорушення.

Сучасний стан дослідження еколого-правових конфліктів в рамках науки екологічного права.

Змістовний модуль 2. Особлива частина.

ТЕМА 4. Теорія і практика управління правовим конфліктом

Управління конфліктною ситуацією як цілеспрямований вплив на процеси конфліктної взаємодії, який прагне забезпечити конструктивне вирішення соціально важливих завдань, що актуалізувалися в конфлікті.

Стратегія управління конфліктною ситуацією: принципи, етапи і способи впливу. Загальний зміст управління конфліктом: прогнозування, запобігання, стимулювання, завершення конфлікту.

Методи прогнозування та профілактики конфліктності у соціальних відносинах.

Шляхи запобігання конфлікту. Вимушені та превентивні форми запобігання конфлікту.

Стимулювання конфлікту, його форми та засоби.

Форми завершення юридичного конфлікту: припинення і скасування, врегулювання і розв'язання конфлікту.

ТЕМА 5. Форми та механізми врегулювання еколого-правового конфлікту

Поняття управління еколого-правовим конфліктом. Першопочатки забезпечення компромісу та врахування різних груп інтересів в законодавстві України як форма попередження еколого-правового конфлікту.

Правові інститути та механізми розв'язання еколого-правових конфліктів. Традиційні та альтернативні способи розв'язання екологічних конфліктів.

Традиційні механізми врегулювання еколого-правових конфліктів. Конституційні процедури та конституційне судочинство. Адміністративні процедури. Судова форма врегулювання еколого-правового спору.

Альтернативні форми розв'язання еколого-правових конфліктів. Переговори, погоджувальні процедури, посередництво (медіація).

ТЕМА 6. Адміністративні процедури як форма врегулювання еколого-правових конфліктів

Загальна характеристика адміністративного порядку врегулювання екологічних спорів.

Обов'язковість адміністративного розгляду як досудового порядку врегулювання екологічного спору.

Загальні та спеціальні адміністративні процедури. Суб'єкти, уповноважені на врегулювання еколого-правових конфліктів.

Порядок розгляду та прийняття рішення уповноваженим суб'єктом.

ТЕМА 7. Судова форма вирішення еколого-правових спорів

Судовий розгляд як найбільш ефективний спосіб врегулювання еколого-правового конфлікту.

Спеціалізація судів та проблеми розмежування судових юрисдикцій щодо розгляду еколого-правових спорів.

Цивільне судочинство. Звернення до суду для вирішення екологічного конфлікту. Відмежування еколого-правових спорів від майнових конфліктів, пов'язаних із природоресурсними відносинами. Процесуальне становище осіб, що беруть участь у вирішенні конфлікту. Судовий розгляд спору. Виконання судових рішень.

Загальна характеристика спорів, що вирішує господарський суд. Процедури вирішення екологічних спорів, що застосовуються господарським судом. Шляхи підвищення ефективності вирішення господарських спорів.

Юрисдикція адміністративних судів щодо врегулювання еколого-правових конфліктів. Публічний характер еколого-правового спору. Особливі форми провадження в адміністративному суді. Специфіка виконання рішення в адміністративній справі.

ТЕМА 8. Альтернативні шляхи врегулювання еколого-правових спорів в межах судового процесу

Нормативне закріплення процесуальних основ альтернативного вирішення еколого-правового конфлікту. Дискреційні повноваження суду у виборі альтернативних способів врегулювання спору.

Врегулювання спору за участі судді. Підстави, строк, порядок вирішення спору.

Інститут мирової угоди. Відмінності в процедурі визнання (затвердження) та виконання мирової угоди залежно від виду судочинства.

Спрощені провадження – новація національного процесуального законодавства. Особливості розгляду справи за правилами спрощеного провадження у порядку адміністративного, господарського, цивільного судочинства. Правові наслідки застосування спрощеної форми провадження.

ТЕМА 9. Альтернативні (нетрадиційні) форми врегулювання еколого-правових конфліктів

Поняття альтернативного вирішення юридичного конфлікту. Правова природа, принципи та суб'єкти альтернативного врегулювання еколого-правового конфлікту. Переваги та недоліки альтернативного врегулювання екологічних конфліктів.

Поняття і структурні елементи переговорного процесу. Стадії переговорного процесу: підготовка до переговорів; процес їх ведення; аналіз результатів переговорів і виконання досягнутих домовленостей. Умови ефективності переговорного процесу по вирішенню еколого-правових конфліктів.

Переваги, недоліки і перспективи розвитку третейського судочинства як альтернативної форми врегулювання екологічного спору.

Застосування посередництва у вирішенні екологічних конфліктів. Поняття і види посередництва. Медіація як спосіб вирішення еколого-правових конфліктів. Основні принципи медіації. Стадії процедури посередництва.

Проблема практичного застосування медіації при вирішенні екологічних конфліктів.

ТЕМА 10. Світовий досвід використання нетрадиційних форм врегулювання еколого-правових конфліктів та ефективність його реалізації у правозастосовній практиці України

Зарубіжний досвід застосування альтернативних процедур. Міні-суд, посередництво-арбітраж та інші.

Міжнародно-правові та європейські стандарти застосування альтернативних форм врегулювання спору.

Сучасний стан використання альтернативних форм врегулювання конфліктів в Україні.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Ващенко І.В., Кляп М.І. Конфліктологія та теорія переговорів [Текст]: навч. посібник. К.: Знання, 2013.
2. Гірник А.М. Основики конфліктології [Текст]: навч. посіб. К.: ВД "Києво-Могилянська академія", 2010.
3. Гребеньков Г.В. Конфліктологія [Текст]: навч. Посібник. Львів: Магнолія, 2015.
4. Екологічне право України : підручник / За ред. А. П. Гетьмана, М. В. Шульги. Харків: Право, 2009.
5. Екологічне право України. Особлива частина: навч. Посібник / О. М. Шуміло (кер. авт. кол.), В. А. Зуєв, І. В. Бригадир та ін. К.: ЦУЛ, 2013.
6. Іванов В.М. Юридична конфліктологія [Текст]: навч. посіб. К.: МАУП, 2004.
7. Кобецька Н. Р. Екологічне право України : навч. посіб. К.: Юрінком Інтер, 2009.
8. Костицький В. В. Екологічне право України : підручник. Дрогобич: Коло, 2012.
9. Скібіцька Л.І. Конфліктологія [Текст]: навч. посіб. К.: Кондор, 2009.
10. Стратегічні судові справи на захисті екологічних прав та довкілля / За ред. О. Кравченко. МБО "Екологія -Право-Людина", 2014.

Додаткова монографічна література та наукові статті в періодичних виданнях подані в посібниках для підготовки до семінарських занять та для самостійної роботи.

4. ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ :ЕКЗАМЕН.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ.

Засоби діагностики, що застосовуються при викладанні дисципліни «Еколого-правова конфліктологія», можна розділити на 2 групи:

- неадаптивні засоби;
- адаптивні засоби.

Неадаптивні засоби:

1. Послідовна вибірка – використовується в основному для діагностики самостійної роботи студента та самодіагностики у вигляді однакових для всіх завдань.

2. Випадкова вибірка – використовується при написанні модульних контрольних робіт і полягає у випадковому виборі для кожного студента підбірки декількох завдань приблизно однакового рівня складності.

3. Ієрархічна (багаторівнева) вибірка – використовується для складання варіантів завдань для складання екзамену і полягає у випадковій підбірці для студента завдань декількох рівнів складності з різних тем, різних типів тощо.

Адаптивні алгоритми враховують безліч параметрів моделі студента і / або навчального матеріалу і застосовуються під час семінарських занять як правило під час усної відповіді студента. Адаптивні методи максимально використовують дані з моделі студента (наприклад, рівень підготовленості студента, рівень неспокою-тривоги, правильність відповіді та ін.) і / або моделі навчального матеріалу (наприклад, взаємозв'язку між окремими питаннями теми) і дозволяють організувати контроль індивідуально для кожного студента, підтримуючи, наприклад, оптимальний для студента рівень складності додаткових запитань або формуючи індивідуальні стратегії контролю з окремої теми, змістового модуля чи дисципліни в цілому в цілому.

З метою діагностики успішності студентів використовуються:

- а) усне опитування студентів на семінарських заняттях;
- б) опитування у вигляді письмових тестів;
- в) тематичні письмові самостійні роботи;
- г) підсумкове опитування студентів по тематиці змістових модулів;
- д) підсумкова контрольна робота.

